

Vergaderjaar 2025–2026

36 915 C

Wijziging van de begrotingsstaat van het provinciefonds voor het jaar 2026 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL	1
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	3
1	Leeswijzer	3
2	Beleid	3
2.1	Overzicht belangrijke uitgaven- en ontvangstenmutaties	3
3	Beleidsartikelen	5
3.1	Artikel 1 provinciefonds	5
4	Bijlagen	7
4.1	Overzicht decentralisatie-uitkeringen	7

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2026 wijzigingen aan te brengen in de begrotingsstaat voor het provinciefonds. Het in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikel wordt in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

Wetsartikel 3

Ingevolge artikel 5, eerste lid, van de Financiële-verhoudingswet hebben provincies gezamenlijk recht op het bedrag dat in de begroting als verplichting voor het totaal van de algemene uitkering is opgenomen. Ingevolge artikel 5, tweede lid, van de Financiële-verhoudingswet hebben de provincies gezamenlijk recht op de bedragen die in de begroting als verplichting voor het totaal van de integratie-uitkeringen en het totaal van de decentralisatie-uitkeringen zijn opgenomen.

De in dit wetsartikel opgenomen bedragen zijn niet rechtstreeks uit de begrotingsstaat af te leiden. De bedragen worden nader onderbouwd in deze memorie van toelichting.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
P.E. Heerma

De Staatssecretaris van Financiën,
E. Eerenberg

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

De eerste suppletoire begroting geeft een beeld van de uitvoering van de begroting 2026. De stand van de eerste suppletoire begroting wordt opgebouwd vanaf de stand van de vastgestelde begroting 2026.

Door wijzigingen in beleid van verschillende departementen kan worden overgegaan tot het beleggen of juist weghalen van taken bij provincies.

Indien dit gepaard gaat met een toevoeging aan of een uitname uit het provinciefonds, wordt dit begrotingstechnisch verwerkt. In de tabel met belangrijkste mutaties worden de mutaties groter dan € 10,0 mln. weergegeven.

Vanaf de eerste suppletoire begroting 2026 wordt in de tabel budgettaire gevolgen van beleid een extra kolom toegevoegd voor het presenteren van de extrapolatie voor het jaar 2031.

2 Beleid

2.1 Overzicht belangrijke uitgaven- en ontvangstenmutaties

Tabel 1 Belangrijkste suppletoire uitgaven- en ontvangstenmutaties (eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Uitgaven 2026	Uitgaven 2027	Uitgaven 2028	Uitgaven 2029	Uitgaven 2030	Uitgaven 2031
Vastgestelde begroting 2026	3.696.842	3.630.949	3.660.171	3.654.992	3.457.632	0
Belangrijkste suppletoire mutaties						
1) Bijstelling accrestranche 2026	14.425	14.167	14.282	14.261	13.492	12.270
2) Afrekening ruimte onder plafond BCF 2025	14.436	0	0	0	0	0
3) Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb)	83.040	83.040	83.040	0	0	0
4) Economische Agenda Groningen	50.000	0	0	0	0	0
5) Concessierisico Maaslijn	34.300	0	0	0	0	0
6) ANB Investeringsmiddelen	11.981	0	0	0	0	0
7) Stimuleringsprogramma Energiehubs	10.500	0	0	0	0	0
8) «Weeffout» Jeugdzorg	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
9) Mkb-Innovatieregeling Topsectoren (MIT)	9.969	7.476	7.476	0	0	0
10) Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE)	0	55.717	0	0	0	0
11) Extrapolaties 2031		0	0	0	0	3.432.471
12) Wijziging betalingsverloop decentralisatie-uitkeringen 2025	16.527	0	0	0	0	0
13) Overige mutaties	18.172	8.565	8.388	8.562	5.442	104
Stand 1e suppletoire begroting 2026	3.970.192	3.809.914	3.783.357	3.687.815	3.486.566	3.454.845

Toelichting

1) Bijstelling accrestranche 2026

Op basis van de geactualiseerde bbp-ontwikkeling voor 2026 wordt de accrestranche 2026 overgeheveld naar het provinciefonds. Het betreft een bedrag van € 14,4 mln. in 2026 aflopend naar structureel € 12,3 mln. vanaf 2031.

2) Afrekening ruimte onder plafond BCF 2026

Het BTW-compensatiefonds (BCF) kent jaarlijks een plafond. Wanneer er aan het eind van het jaar minder gedeclareerd is dan het vastgestelde plafond, dan wordt het restant naar rato toegevoegd (dan wel onttrokken in het geval van een overschrijding) aan het provinciefonds en gemeente-

fonds. Dit betreft de definitieve afrekening van de ruimte onder het plafond. Bij Miljoenennota 2026 heeft er reeds een voorlopige afrekening plaatsgevonden. Ten opzichte hiervan wordt het bedrag met € 14,4 mln. gecorrigeerd.

3) Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb)

In de Contourenbrief Agrarisch Natuurbeheer (Kamerstukken II 2024/25, 33576, nr 402) heeft het Kabinet de ambitie uitgesproken om voortvarend te beginnen met een stapsgewijze uitbreiding van het ANLb. Met deze decentralisatie-uitkering van jaarlijks € 83 mln. worden provincies in staat gesteld om in de jaren 2026, 2027 en 2028 de tarieven te actualiseren en het aantal hectares Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer uit te breiden ten behoeve van de natuur-, water- en klimaatdoelen in het landelijk gebied.

4) Economische Agenda Groningen

In *Nij Begun*, de kabinetsreactie op de parlementaire enquête aardgaswinning Groningen, is de ontwikkeling van een economische agenda aangekondigd. Van het startkapitaal is in 2026 nog € 50 mln. beschikbaar. Deze middelen worden middels een decentralisatie-uitkering aan de provincie Groningen beschikbaar gesteld.

5) Rijksbijdrage concessierisico Maaslijn

De provincie Limburg en het Rijk hebben een bestuursovereenkomst en addendum met elkaar over het project Maaslijn (Staatscourant 2021, 48349). In artikel 6 van het addendum is bepaald dat het Rijk garant staat voor 50% van verdragingskosten en ook de daaraan gekoppelde meerkosten voor de ov-concessie. Met een bijdrage van € 34,3 mln. wordt de provincie Limburg – in de rol van concessieverlener – in staat gesteld om uitvoering te geven aan de afspraken met de concessiehouder.

6) ANB Investeringsregeling

De provincies Friesland, Noord-Holland en Overijssel ontvangen in totaal een bijdrage van € 12 mln. ten behoeve van de uitbreiding van zwaar en geconcentreerd Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer.

7) Stimuleringsprogramma Energiehubs

In het kader van het Stimuleringsprogramma Energiehubs wordt er € 10,5 mln. beschikbaar gesteld aan de provincies.

8) «Weeffout» Jeugdzorg

Bij de decentralisatie van de jeugdzorg is de verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg overgegaan van de provincies naar de gemeenten. In het bestuursakkoord 2011–2015 (Kamerstukken II 2010/11, 32749, nr. 1) is vastgelegd dat € 90 mln. van het provinciefonds werd overgeheveld naar het gemeentefonds. De uitname was gebaseerd op het aantal jongeren op dat moment. Bij de berekening van de bedragen is geen rekening gehouden met het feit dat de steden Amsterdam, Rotterdam en Den Haag zelf al verantwoordelijk waren voor de jeugdzorg. Hierdoor is destijds € 10 mln. structureel te veel overgeheveld van het provinciefonds naar het gemeentefonds. Dit wordt met deze mutatie structureel hersteld.

9) Mkb-Innovatieregeling Topsectoren (MIT)

De MIT is een subsidieregeling die gezamenlijk wordt uitgevoerd door het Ministerie van Economische Zaken en alle provincies. Er is in totaal € 24,9 mln. beschikbaar voor de uitvoering van de MIT. In 2026 is € 10 mln. beschikbaar. In zowel 2027 als 2028 is € 7,5 mln. beschikbaar.

10) Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE)

Voor 2027 wordt € 55,7 mln. beschikbaar gesteld aan provincies om uitvoering te geven aan hun taken op het gebied van klimaat- en energiebeleid, waaronder de uitvoering van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL). Deze middelen worden conform interbestuurlijke afspraken via het provinciefonds uitgekeerd.

11) Extrapolaties 2031

In Miljoenennotajaar 2026 is het jaar 2031 toegevoegd aan de begroting. De middelen voor 2031 zijn via de extrapolatie in de 1e suppletioire begroting toegevoegd.

12) Wijziging betalingsverloop decentralisatie-uitkeringen 2025

Bij Slotwet 2025 is vastgesteld hoe de in 2025 gerealiseerde uitbetalingen voor de decentralisatie-uitkeringen aan de gemeenten zich verhoudentot het bedrag dat bij de tweede suppletioire begroting 2025 voor de uitbetalingen is geraamd. Daarbij is gebleken dat er bij de decentralisatie-uitkeringen lagere uitbetalingen zijn gedaan dan bij tweede suppletioire begroting 2025 werd verwacht. Het gaat hierbij om een verschil van € 16,5 mln. (Decentraal Spoor € 7 mln. en Wet versterking regie volkshuisvesting € 9,5 mln.). Dit bedrag wordt, conform de bestaande systematiek, toegevoegd aan het uitgavenbudget voor 2026.

3 Beleidsartikelen

3.1 Artikel 1 provinciefonds

In onderstaande tabel worden voor de verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten de budgettaire gevolgen van beleid van het provinciefonds weergegeven. Hiermee worden de integrale uitgaven die samenhangen met de samengestelde beleidsdoelstelling (het nastreven van een adequate omvang van het provinciefonds en het nastreven van een adequate verdeling van de middelen over de provincies) inzichtelijk gemaakt.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 2 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1 provinciefonds (bedragen x € 1.000)

Budgettaire	Ontwerp- begroting (1)	Mutaties via NVW, mities, amende- menten en ISB (2)	Vastge- stelde begroting (3=1+2)	Mutaties 1e supplettoire begroting (4)	Stand 1e supplettoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030	Mutatie 2031
Verplichtingen	3.696.842	0	3.696.842	263.823	3.960.665	178.965	123.186	32.823	28.934	3.454.845
Uitgaven	3.696.842	0	3.696.842	273.350	3.970.192	178.965	123.186	32.823	28.934	3.454.845
Financiering provincies										
Bijdragen										
aan medeoverheden										
Algemene uitkering	3.437.512	0	3.437.512	-68.139	3.369.373	-107.833	-107.718	-140.739	-141.508	3.426.613
Decentralisatie-uitkeringen	259.230	0	259.230	341.389	600.619	286.798	230.904	173.562	170.442	28.132
Kosten										
Financiële verhoudingswet										
Opdrachten										
Onderzoeken verdeelssystematiek	100	0	100	100	200	0	0	0	0	100
Ontvangsten	3.696.842	0	3.696.842	273.350	3.970.192	178.965	123.186	32.823	28.934	3.454.845

Toelichting Algemeen

Het aandeel juridisch verplicht bedraagt bij het provinciefonds 100%.

Bijdragen aan medeoverheden

Algemene uitkering

Dit betreft de uitkering aan alle provincies, die ten goede komt aan de algemene middelen van de provincies. De uitkering is gebaseerd op artikel 5, eerste lid, van de Financiële-verhoudingswet. Een toelichting op de belangrijkste mutaties is opgenomen in paragraaf 2.1.

Decentralisatie-uitkeringen

Naast de algemene uitkering kent het provinciefonds ook decentralisatie-uitkeringen. De decentralisatie-uitkeringen zijn gebaseerd op het artikel 5, tweede lid, van de Financiële-verhoudingswet. Een toelichting op de belangrijkste mutaties is opgenomen in paragraaf 2.1. Een overzicht van de decentralisatie-uitkeringen is opgenomen in paragraaf 4.1

Opdrachten

Onderzoeken verdeelsystematiek

Dit betreft het budget dat elk jaar is gereserveerd voor de uitvoering van onderzoeken op het vlak van de omvang en verdeling van het provinciefonds en het onderhoud van het betaalsysteem.

4 Bijlagen

4.1 Overzicht decentralisatie-uitkeringen

Tabel 3 Overzicht decentralisatie-uitkeringen (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Uitgaven 2026	Uitgaven 2027	Uitgaven 2028	Uitgaven 2029	Uitgaven 2030	Uitgaven 2031
Aanpak vakantieparken	200	0	0	0	0	0
Actieagenda mkb-dienstverlening: Leerprogramma	83	0	0	0	0	0
Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb)	83.040	83.040	83.040	0	0	0
ANB Investeringsmiddelen	11.981	0	0	0	0	0
ANLb-uitvoeringskosten RVO	4.500	0	0	0	0	0
Bestuursafpraak Friese taal en cultuur OCW	375	375	375	0	0	0
Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE)	37.349	55.717	0	0	0	0
Decentraal Spoor	7.000	0	0	0	0	0
Deltaprogramma Waddengebied	26	0	0	0	0	0
Digitale tweeling as a service	108	108	63	0	0	0
Economische Agenda Groningen	50.000	0	0	0	0	0
EV opcenten MRB	107.000	132.000	132.000	165.000	165.000	0
Erfgoed en Overheid	512	0	0	0	0	0
Amendement Friese taal	1.485	0	0	0	0	0
Friese taal en cultuur	268	268	268	0	0	0
Fryske Akademie	1.559	1.559	1.559	1.559	1.559	1.559
Gebiedsgerichte leeraanpak funderingsproblematiek	1.000	0	0	0	0	0
Hergebruik stedelijk afvalwater	250	250	0	0	0	0
Interbestuurlijk toezicht domein erfgoed	922	922	922	922	922	922
Invasieve exoten	2.790	0	0	0	0	0
Uitvoeringskosten Lbv en Lbv-plus	22	0	0	0	0	0
Uitvoeringskosten Lbv en Lbv-plus (kleine sectoren)	35	0	0	0	0	0
Mkb-Innovatieregeling Topsectoren (MIT)	9.969	7.476	7.476	0	0	0
Monumenten	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Na-ijlende effecten mijnbouw	2.601	2.601	2.601	2.601	2.601	647
Nationaal Programma Vitale Regio's (NPVR)	0	277	0	0	0	0
Nationale Databank Flora en Fauna	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
Nationale parken	3.643	3.384	3.384	3.384	3.384	0

Omschrijving	Uitgaven 2026	Uitgaven 2027	Uitgaven 2028	Uitgaven 2029	Uitgaven 2030	Uitgaven 2031
Natuurbrandpreventie en -mitigatie	1.643	3.123	2.946	3.120	0	0
NOVEX-gebieden	577	0	0	0	0	0
Ontwikkeling NOVEX-gebied Groningen	525	0	0	0	0	0
NOVEX-samenwerking	959	0	0	0	0	0
OV op peil houden	74.420	0	0	0	0	0
Regionaal OV tarief	67.387	0	0	0	0	0
RES regio's	2.619	2.619	2.619	2.619	2.619	2.619
Concessierisico Maaslijn	34.300	0	0	0	0	0
Rijksheren GROS	150	150	0	0	0	0
Stimuleringsprogramma Energiehubs	10.500	0	0	0	0	0
Veilig wonen	85	0	0	0	0	0
Verbeterprogramma VHR	1.651	1.651	0	0	0	0
Verbreding en vernieuwing provincies	2.000	2.000	2.000	0	0	0
Verkeersveiligheid	1.185	1.185	1.185	1.185	1.185	1.185
Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	1.855	1.855	1.855	0	0	0
Versterking vergunningverlening maatwerk	9.905	3.714	3.714	3.714	0	0
Vorbereiding bouw kerncentrales	2.160	0	0	0	0	0
Waddenfonds	29.253	0	0	0	0	0
Weerbaar bestuur kleine gemeenten	2.000	2.000	2.000	2.000	0	0
Totaal:	591.092	327.474	269.207	207.304	198.470	28.132